

Kriminalbiologi och kriminalpolis.

Av JOSEFINE ERKENS, f. d. Regeringsråd, Düsseldorf-Oberkassel.

Översättning från förf.'s manuskript.

Det är ingen tillfällighet att i Tyskland polisens första kriminalbiologiska institut både till idé och utformning växt fram ur den kvinliga poliskårens arbete. Grunden till detta förhållande ligger däri, att de första bärarna av den kvinliga polisens uppgifter fått sin utbildning i det sociala arbetet och att de vid sidan av sin polisutredning förfogade över psykologiska, pedagogiska och sociala insikter och erfarenheter. Såsom organ för den första polisutredningen i föreliggande brottmål kommo de att företräda en helt ny typ. De voro uppfyllda av de fordringar, som den nyare tidens straffrättspraxis uppställde — före år 1933: ett kriminalbiologiskt beaktande av förbrytarens person, en fördjupad uppfattning om skuldbegreppet och ett genomförande av den straffrättsliga vården med sociala hjälpmedel.

Härtill kom, att det verksamhetsfält, som tilldelats den kvinliga polisen — förnämligast omfattande sexualförbrytelser mot barn och annan ungdom samt kvinnor — utgör ett arbetsområde rikt på psykopatologiska problem, som kräva medarbete av psykiater redan under polisutredningen. De kvinnor, som beslutat sig för att utbyta sin sociala verksamhet av annan art mot kriminalpolitiskt arbete, något som skett först efter övervinnande av svåra betänkligheter, hade för sig fullt klargjort den nutida straffrättsvårdens åskådning och mål. För dem såsom kvinnor, vilkas kraftkälla alltid varit känslan av att genom sitt arbete

uppbygga och stödja, skulle en övergång till kriminalpolisen aldrig ha varit möjlig, om de icke för sin polisverksamhet haft såsom drivfjäder denna åskådning och detta mål. Den unga kvinnliga kriminalpolisen var genomträngd av insikten därom, att straffrättsvårdens utveckling, som flyttat den levande människan i hennes biologiska mångsidighet in i mittpunkten för strafförfarandet, numera också av polisens undersökningsorgan fordrade nya metoder för biologisk personlighetsforskning och »social diagnos«.

I och för sig var det icke inom Tyskland någon nyhet att under den förberedande rättsproceduren beakta det personliga hos brottslingen. Tvärtom var saken redan delvis förverkligad genom den i landet befintliga »Sociala rättshjälpen«. Denna institution, som handhades av skyddsorganen, s. k. »Wohlfartspfleger«, och icke av kriminaltjänstemän, hade vid sidan av sin vårdnad om fångar och frigivna också uppgiften att på anmodan av åklagare och domstolar verkställa undersökningar beträffande de tilltalades föregående liv samt deras personliga förhållanden i fråga om yrken, ekonomi etc. I allmänhet vidtog emellertid deras verksamhet först efter det att polisens utredning av sakfrågan avslutats.

Inrättandet av den sociala rättshjälpen i Tyskland var en naturlig följd av straffrättsvetenskapens utveckling hän mot en fordran på fördjupad kännedom om personligheten. Denna anordning kunde icke uppväxa annat än vid sidan av kriminalpolisen, eftersom denna icke förstätt rättsvetenskapens krav på ett mera ingående och differentierat undersökningsarbete; detta ehuru bestämmelserna i straffprocessordningen på intet vis inskränkte polisens uppgift till att enbart upplära sakfrågan.

Ett av de väsentligaste skälen till att polisens uppgift kommit att inskränkas uteslutande till en undersökning om det objektiva sakförhållandet, är också att finna i den begränsade utbildning, som ägdes av den manliga polisen. Ensidigt hade i fråga om denna den rättsliga och kriminaltekniska skolningen framhävts, under det att man alldeles

äsidosatt att bibringa sociala och psykologiska kunskaper.

Sålunda hade i Tyskland uppstått en ödesdiger oorganisk tudelning av den förberedande proceduren, i det att densamma uppbars dels av kriminalpolisen och dels av den sociala rättshjälpen. Denna tudelning efter människa och handling, gärningsman och gärning, var så mycket mer motsägande, som den unga kriminalbiologiska vetenskapen just hade koncentrerat sitt intresse på människan som något helt och genom sin lära om den personliga helheten givit brottet dess biologiska mening.

För den kvinliga polisen, som var hemmastadd på det sociala området, betydde den enskilda brottsliga handlingen likasom andra asociala handlingar en yttring av ett kroppsligt och själsligt tillstånd under viss miljö-belastning. För den kvinliga polisen måste tudelningen av undersökningsförfarandet å dels polis och dels social rättshjälp te sig orimlig och oorganisk. Då nu denna kvinliga polis inträdde i arbetet, framställde sig för densamma nya problemställningar och verksamhetsmetoder. Det sorgfälliga utforskandet av de straffrättsliga sakförhållandena fullföljdes icke blott under användande av psykologiska och pädagogiska metoder, vid vilka man sökte att vid förhören avskilja alla hämmande och skymmande inflytanden (fantasi, bristande uppriktighet, skambända etc.) utan framför allt under aktgivande å personligheten, under dess synvinkel. Denna differentierade och fördjupade form av polistjänst skulle naturligtvis alltför lätt kunnat föranleda till att driva ofullkomlig och dilettantmässig kriminalbiologi, om icke de befattningshavandes psykologiska skolning främst lärt dem inse gränserna för deras insikter och uppgifter. Också hade deras psykologiska vetande bibringat dem medvetandet om att kriminaliteten i stor utsträckning uppvisar avvikelser från vad man tänker sig såsom regel och att försöken att uppklara ett brott därför i många fall för in över en terra incognita, vars utforskande om möjligt bör i första hand överlätas åt läkaren.

Så tedde sig problemen och de faktiska förhållandena, då den kvinnliga polisen ansvarsmedvetet gjorde den nya uppgiften, dess strävanden och mål till sina. Den visste sig hava att inom polisen gestalta en ny tjänstemannatyp, vilken var att betrakta såsom ett uttryck för den nya uppgiftens särskilnad från den blotta straffrättsvärden. Insikten härom och de praktiska behoven, framför allt där arbetet gällde sexualförbrytare och straffmyndiga ungdomar, förde oundvikligen till en fordran på psykiaters deltagande i utredningen redan vid begynnelsen av polisförhandlingarna. Detta krav vann i Tyskland för första gången beaktande, då i Hamburg år 1929 inom polisen upprättades en undersökningsstation, detta i organisatorisk och lokal förbindelse med den kvinnliga polisavdelningen därstädes.

Visserligen hade redan långt före dessa inom Hamburgerpolisen vidtagna första trevande försök problemet »Kriminalbiologi och straffrätt« inom straffrättsvetenskapen upptagits till principiell och metodisk behandling. En rad kriminalbiologiska undersökningsanstalter hade under straffverkställigheten i mödosamt, vetenskapligt småarbete försökt att få den brottsliga personligheten och dennas felaktiga inriktning biologiskt klarlagd. Till grund för inrättandet av dessa undersökningsanstalter, som voro förlagda till fängelserna, låg såsom känt torde vara den tankegången, att alla arvsbiologiska, psykologiska och psykiatriska metoder borde tagas i systematisk användning för att kunna avskilja de »oförbätterliga« från de »förbättringsmöjliga«.

Medan denna fordran på särskiljande av förbätterliga och oförbätterliga under straffets verkställande i lång tid stått i förgrunden vid undersökningarna, började straffrättslärd och kriminalpolitiker mer och mer hänvisa till betydelsen av att vid domstolsförfarandet kriminalbiologien toges till hjälp, så snart det gällde att finna en klarare och djupare uppfattning i skuldfrågan. Man fordrade, att den kriminalbiologiska undersökningen skulle vinna inflytande på

rättspraxis i domssalen. Man erinrade, att kriminalbiologien, om den beaktades allenast vid straffverkställigheten, icke kunde utgöra någon organisk beståndsdel av själva rättsvården.

Den utomordentligt viktiga frågan, vid vilket stadium av utredningen den kriminalbiologiska undersökningen borde äga rum och vem, organisatoriskt sett, lämpligen borde förestå denna kriminalbiologiska undersökningsanstalt, blev dock icke utrett. Det ankom på den enskilde undersökningsdomaren eller ordföranden vid domstolens huvudförhandling att efter individuellt bedömande och personligt förstånd förordna om psykiatriska undersökningar — mestadels under de tilltalades förvaring i rannsakningshäktet — sedan utredningen angående den brottsliga gärningen redan slutförts. Förutsättningen var i allmänhet, att man hos den tilltalade funnit uppenbara symptom av sinnessjukdom eller andlig defekt.

Förtjänsten av att överhuvud hava vid polisutredningen sammanfört frågan om gärningsmannens personliga förhållanden och frågan om uppkarandet av själva förbrytelsen tillkommer såsom bekant Prof. *D. Lenz* i Graz. Den på initiativ av Prof. Lenz år 1928 hos polisleddningen i Wien inrättade och honom underställda kriminalbiologiska institutionen betydde i Österrike ett förverkligande av kravet, att icke blott och i första hand kriminalbiologisk undersökning rörande gärningsmannens person borde ske i fråga om redan dömda straffångar, utan att sådan undersökning borde företagas så tidigt som möjligt under polisutredningen. Lenz förverkligade därmed sin fordran på »en undersökning vid första ingripandet«, något som motiveras därmed, att bedömandet vid huvudförhandlingen i fråga om gärning och gärningsman bör vila på en grundlig förberedande utredning.

Denna hos Wienerpolisen upprättade institution erhöll snart i Tyskland två systerinstitutioner, först i Hamburg och sedan i Kiel. Dessa tyska institutioners osäkra försök

avbrötos i förtid. De lingo nöja sig med pionierers vanliga öde att få se sitt arbetes mål endast långt i fjärran.

Det var år 1929 som vi sålunda hos kriminalpolisen i Hamburg sågo de första blygsamma försöken till ett systematiskt samarbete mellan polis och psykiater redan under »det första ingreppet«. Vid gestaltandet av arbetet erhöLL den nya institutionen starka impulser från den kvinliga kriminalpolisen, på grund av vars erfarenheter och behov anstalten tillkommit.

Anordningen skedde i närmaste samverkan med hälsovårdsmyndigheterna i Hamburg, vilka ställde en genom långvarig domstolspraxis förfaren psykiater till förfogande för genomförandet inom polisen av de kriminalbiologiska uppgifterna.

Vid sitt yrkande om kriminalbiologisk undersökning utgår Prof. Lenz från den uppfattningen, att från psykologisk synpunkt den gynsammaste tidpunkten för en tillförlitlig tydning av gärningsmannens personlighet gäves i omedelbart samband med polisens utredningsarbete. Man måste instämma med Prof. Lenz därutinnan, att detta tidsval kan lända till utomordentlig framgång, såvida nämligen följande två förutsättningar föreligga: psykologisk och social skolning hos de kriminaltjänstemän, som ha att utreda den brottsliga gärningen, och vidare ett tidigt ingripande från sakkunskapens sida i polisens arbete.

Kriminalpolisen, som har att vidtaga de första åtgärderna efter förövandet av brottet, — vars art och omfattning äro av djupgående betydelse för hela det vidare strafförfarandet —, får det första och friskaste intrycket av brottet och därmed också av gärningsmannens personlighet. Polisen så att säga upplever gärningsmannen såsom människa så omedelbart och livligt som knappast någon myndighet, vilken senare ingriper i målets behandling. Under utredningen angående brottet uppenbara sig likasom av sig själva för de uppmärksamma kriminaltjänstemännen brottslingens levnadsförhållanden, levnadsvanor och tänkesätt.

Brottets upptäckande och gärningsmannens gripande ske mången gång på ett för den skyldige överrumplande, ofta nedbrytande sätt. Helt plötsligt ser han sig stå öga mot öga med den alarmerade polisen. Han ser den hotande faran att bli överbevisad, ser framför sig långa pinsamma förhör, möjligheten av inmanande i häkte, av domstolsförhandlingar, som hota att skaka eller förinta hans yrke, hans existens. Inom honom kämpar ett virrvarr av krafter, fortvivlan, ängest, hjälplöshet, list, förslagenhet, eller också en drift att bekänna och försona, vilket allt tränger till yttringar i ord, miner och åtbörder.

För en psykologiskt skolad och uppmärksamt iakttagande kriminaltjänsteman, som förstår att handhava de klarläggande möjligheterna i en god förhörsmetod och förhörsteknik, uppenbara sig hos den tilltalade moment av den starkaste själsliga uppluckring, vilka äro synnerligen gynsamma för den första och kanske grundläggande uppfattningen om brottslingens person på samma gång som om hans gärning. Vid den första polisförhandlingen erbjuda sig tillfällen, som om de icke då kriminalpolitiskt utnyttjas, oåterkalleligen förloras, ty varken under de fortsatta förhandlingarna i målet eller under straffverkställigheten återkommer ett lika upprört och kompliserat spel av stridiga krafter som det, vilket utgjort förutsättningen för de förutna möjligheterna.

Ur insikten härom framträder såsom ett dubbelt krav för att gärningsmannens personlighet må kunna klarläggas hos polisen dels att där finnas psykologiskt och socialt skolade kriminaltjänare, såsom hos den kvinliga poliskåren i Hamburg och Preussen, och dels att det psykiatriska arbetet inbygges i polisens undersökningsverksamhet. Den psykologiskt och socialt skolade kan naturligtvis på helt annat sätt än den på dessa områden oskolade befattningshavaren förstå att insätta brottet i dess individualpsykologiska och sociala orsakssammanhang samt med stöd av sin psykologiska insikt lägga förhörsmetoden så att den i stunder, då

den tilltalade är likasom själsligt uppluckrad, lättare än eljest leder till ett uppenbarande och en förståelse av dennes personlighet. Det väsentligaste synes vara att söka sorgfälligt och samvetsgrant utforska och lyssna sig till om och när under utredningens gång psykiatern bör anlitas.

Insikten om att man vid utredningen av det objektiva sakförhållandet måste söka att i möjlig mån samtidigt göra sig en bild av brottslingens hela personlighet, begripa ett människoöde, beakta kroppsliga och själsliga fakta samt bedöma sociala inflytanden, gör det enligt förfs. mening ändamålsvidrigt att tudela polisundersökningen såsom fallet synes vara vid den kriminalbiologiska institutionen i Wien. Dr. *Heinrich Kalmann* har i sin uppsats angående »den kriminalbiologiska undersökningen av förbrytarens personlighet och dess värde för polisutredningen» (*Monatschr. f. Kriminalpsychologie*, 22. Jahrg. 3. H.) sökt påvisa, att den tilltalade lättare öppnar sig inför polismannen, om denne icke samtidigt sysslar med själva brottmålssakens upplärande. Gent emot denna invändning må framhållas, att den såväl psykologiskt som socialt skolade kriminaltjänsteman, som samtidigt handhaver undersökningen om sak och person, intager en helt annan ställning till den tilltalade, än den befattningshavare, som endast och allenast har att söka överbevisa brottslingen om den begångna gärningen. Erfarenheten från Hamburgs kvinliga polis, sålänge ifrågavarande institution där fungerade, visade åter och åter, hur öppen den tilltalade i allmänhet var inför denna polis, såsom vars grundsats gällde att låta både gärningen och brottslingens personlighet klarläggas av en och samma befattningshavare; hur den tilltalade öppnade sig vid förhör, som gävo honom möjlighet att få klarlägga motiven för sin handling med ledning av sina inre och yttre förhållanden.

Vid dylika förhör, som icke göra någon gränsskillnad mellan gärning och personlighet, utan såsom livet självt låta handling och personlighet flyta i varandra, åstadkommes

en atmosfär, som är utomordentligt gynsam för personlighetens blottande och gör de flesta tilltalade benägna att frivilligt anförtro sig åt polisens psykiater.

Av det sagda kan förstås, att vid den kriminalbiologiska institutionen i Hamburg två väsentliga grundsatser gjorde sig gällande: öppenhet gent emot den tilltalade i fråga om psykiaterns person och uppgift samt frivillighet från den tilltalades sida, då det gällde att anförtro sig åt psykiatern. Det invändes från åtskilliga håll, att vid den kriminalbiologiska undersökningen hos polisen — i motsats till vad förhållandet är vid den ofta under åratal fortsatta undersökningen under straffverkställigheten — det dock endast kan vara fråga om en förhållandevis begränsad möjlighet att bilda sig en uppfattning om den tilltalades personlighet. Ty de kriminalbiologiska och psykiatriska iakttagelserna hos polisen vore ju i regel grundade allenast på en gångs undersökningar, eftersom de undersökta på grund av processuella bestämmelser mestadels måste efter mycket kort tid, i regel inom 24 timmar, inställas inför domstolen för dess vidare åtgöranden. Mot denna i och för sig berättigade invändning må dock erinras, att den kriminalbiologiska undersökningen å ena sidan hos polisen och å den andra under straffets verkställande naturligtvis följer olika vägar och har olika mål, men att båda slagen av undersökning hava sina särskilda värdefaktorer, som icke utan vidare kunna ersätta varandra.

Prof. Lenz betonar med rätta, att bilden av den, som undersökes i polisen, blir mycket mer omedelbar och levande, än den bild som vinnes vid undersökning av en redan dömd person. I förra fallet gäller det en misstänkt person, som kommer direkt från omgivningen ute i livet och som icke genom rannsakningshäkte och straff påverkats samt undergått mångfaldiga psykologiska förändringar.

Medan alltså den kriminalbiologiska undersökningen i polisen förmår att vid sidan av väsentliga personliga drag (av kroppslig och andligt själslig art) framdraga själsliga

»tillfällighetsdrag«, vilkas förutsättningar icke vidare kunna förekomma under en aldrig så lång strafftid, möjliggör däremot den kriminalbiologiska iakttagelsen under straffets fortgång en helt annan systematisk och uttömmande kännedom om den straffades andligt-själsliga liv, övervägande i ändamål att kunna gestalta straffverkställigheten från individuel synpunkt.

Vidare må ihågkommas att, såsom i Hamburg iakttogs, ytterligare undersökningar kunna föranstaltas ifråga om redan häktade genom deras återförande till polisens undersökningsinstitution och beträffande personer på fri fot genom att de frivilligt underkasta sig förnyad undersökning på grund av psykiaters inrådan.

För nödvändigheten av kriminalbiologiska undersökningsinstitutioner hos polisen talar ytterligare den omständigheten, att den kriminalbiologiska uppfattning, som vinnes vid »första ingripandet« mot den tilltalade, kan vara av utslagsgivande betydelse för de första beslut, som fattas av domaren, inför vilken den tilltalade av polisen inställes, ävensom för följande avgöranden från åklagarens eller domstolens sida.

Det må och hänvisas till den betydelse för den tilltalade och jämväl för besparing av tid och kostnader, som ett påpekande från psykiaterns sida redan vid första polisförhandlingen kan äga t. ex. därom att rättslig otillräknelighet synes föreligga. I ett sådant fall kan hela proceduren omedelbart inställas, under det att eljest detta kan ske först efter en rad förhandlingar och lång häktetid, ja ofta först vid huvudförhandlingen, som i dylikt fall naturligtvis efter användande av en myckenhet kraft, tid och penningar måste sluta med frikännande.

Det kan för hela straffrättsförfarandet verka vägledande, om psykiatern under utredningens första stadium har tillfälle förklara, att det föreliggande fallet lämpligen bör hänskjutes till ingående psykiatrisk undersökning.

En undersökning av här behandlad art redan hos polisen bör tillmätas den största betydelse även i betraktande

därav att den tidiga undersökningen med tillgång till medicinsk sakkunskap ger möjlighet att vidtaga hälso- och säkerhetsåtgärder vid sidan av eller i stället för straffrättsligt ingripande.

I fråga t. ex. om sexuellt abnorma sexualförbrytare — exhibitionister, homosexuella, otuktsförbrytare mot barn, framför allt i fall brottslingarna äro medvetna om sina abnorma anlag och äro villiga att söka bot, — föreligga avsevärda möjligheter att bereda den tilltalade behandling i anstalt eller annorledes, för att han sålunda må komma i åtnjutande av moderna psyko terapeutiska och psykoanalytiska bättringsåtgärder och på det att fortsatt brottslighet från hans sida må förebyggas. Beträffande abnorma men bättringsvilliga bör villkorlig dom kunna användas med undanskjutande av straffverkställigheten, om nämligen de dömda underkasta sig läkarebehandling och bemyndiga läkaren att i händelse av försummelse därutinnan underrätta domstolen.

Om en tilltalad under polisutredningens tidigare stadium av psykiater förklaras straffrättsligt otillräknelig, erbjuda sig möjligheter att i den tilltalades intresse och till det allmännas säkerhet vidtaga skyddsåtgärder av ett eller annat slag. I detta sammanhang torde böra uppmärksammas den svåra frågan om lämpligheten att utfärda omynlighetsförklaring beträffande vissa grupper av sinnessvaga och senila sexualförbrytare samt om nödvändigheten av deras intagande i anstalt.

Valet emellan straffrättsliga, hälsovårdande och säkerställande åtgärder i fråga om kriminella personer kräver naturligtvis jämte kriminalbiologiska möjligheter hos polisen ett nära samarbete från polis- justitie- och skyddsmyndigheters sida med psykiatriska hjälphyråer, polikliniker och anstalter för asociala eller antisociala individer.

För att i fråga om den, som står under åtal, kunna fastslå egenskapen av vaneförbrytare, ett begrepp som bland övriga biologiska och sociala faktorer förutsätter en

prognos över »farlighet« och sannolika »återfall«, bör domstolen låta klassificera honom med hjälp av alla kriminalbiologiens vetenskapliga metoder.

Den kriminalbiologiska forskningen är i sig själv en ganska ung arbetsform, vars erfarenheter väl ännu icke i något land gälla för att vara vetenskapligt slutgiltiga. Beträffande Tyskland har genom den nationella revolutionen åt kriminalbiologien givits en ny mening och en ny inriktning.

Enligt Riksjustitiekommissarien Franks ord »skall för framtiden icke längre såsom förr förbrytaren utan det skyddskrävande samhället ställas i medelpunkten för den nya straffrätten«. »Allmänfarliga element skols tagas i förvar utan att möjlighet beredes dem att dessförinnan få sin sak prövad. Rasen skall säkerställas genom att vaneförbrytare och andra mindervärdiga element berövas fortplantningsförmågan«.

Dessa förklaringar angående den framtida behandlingen av vaneförbrytare utvisa, vilken måttstock, den nationalsocialistiska världsåskådningen kommer att lägga å de kriminalpolitiska frågorna. Grundtonerna i raslagstiftningen och dess rättsläror, vilka för det närvarande banat sig väg och komma att förbliva herrskande, klinga igenom. Uppfattningen om »Samhällets övervärde gent emot individen« kommer också i de antydda kraven till uttryck. Straffrätten i nationalsocialistisk mening är samhällets nödvärn mot förbrytaren, som stör rättsfreden och hotar samfundets liv. Straffet får uppgiften att »utrensa«. Denna uppgift tjänar till att oskadliggöra odugliga arvsanlag genom sterilisering för att dymedelst kommande generationer må säkerställas för mindervärdiga och brottsliga dispositioner, ävensom till att avskilja vaneförbrytare från folkgemenskapen genom »säkerhetsförvaring« (lag mot vaneförbrytare, som trätt i kraft 1 Jan. 1934).

Båda de nämnda medlen att bekämpa vaneförbrytaren — sterilisering och säkerhetsförvaring, vilka icke tidigare före-

kommit i tysk straffrätt, äro åtgärder, som djupt ingripa i den enskildes frihet och könsförhållanden.

Även om efter Riksjustitiekommissariens uttalande den nationalsocialistiska straffrättsvården icke som förr vill låta människan stå i straffrättens mittpunkt, så kommer dock alltid den levande människan att stå i brännpunkten för det kriminalbiologiska intresset. Detta skall städse i den enskilda levande personligheten se något egenartat individuellt.

De ansatser till en kriminalbiologisk personlighetsforskning, som före den nationella revolutionen befunno sig i det första försöksstadiet, skola inom nuvarande och blivande straffrätt utvecklas vidare utan att vilseledas av en eller flera rättsliga åtgöranden.

Varje straffrätt, som icke vill ställa sig i motsatsförhållande till de grundläggande lagarna om orsak och verkan, måste framgent taga sin väg över den kriminalbiologiska forskningens fält, om än den kriminalbiologiska undersökningens mening och mål i varje »system« enligt naturens ordning måste i viss mån ligga til sig och bida sin tid.